Valtiovarainvaliokunnan maatalousjaoston kuuleminen 27.10.2021/ HE 146/2021 vp /

Maa- ja metsätalousministeriö/ Ruokaosasto

Neuvotteleva virkamies Marja-Liisa Tapio-Biström

Teema 2: Mitä toimia TAE:n pääluokassa 30 on, jotka edistävät Saaristomeren poistamista HELCOMin ns. hotspot-listalta (hallituksen tavoite 2027) ja mitä toimia sieltä mahdollisesti puuttuu ja mikä niiden kustannus on?

1. *Yhteinen maatalouspolitiikka (CAP)*

   CAP on tärkein toimenpidekokonaisuus maatalouden vesiensuojelun kannalta, uusi CAP strategia esitellään valiokunnalle erikseen.
   CAP sisältää ison joukon toimenpiteitä, joiden tavoitteena on vesiensuojelun edistäminen. Tärkeimmät ja vaikuttavimmat toimet tulevat CAPin ympäristötoimista. Suojavyöhykkeiden kohdennus varmasti Saaristomeren valuma alueen kannalta tärkein parannus uudella rahoituskaudella pitkäjänteiseenvesiensuojelutyöhön, jonka vaikutukset näkyvät hitaasti. Muita tärkeitä toimia ovat mm. talviaikainen kasvipeitteisyys, kerääjäkasvit, erilaiset nurmet ja orgaaniseen aineen vastaanotto pelloille, , ei-tuotannoillisiin investointeihin kuuluvat kosteikot sekä luonnonmukainen ojitus, investointituella tuetaan biokaasulaitoksia sekä erilaisin ympäristö-investoinnein lannan prosessointia sekä ojituksen kunnostusta mukaan lukien säätösalaojitus.

2. *Ravinteiden kierrätyksen kärkihanke ja ravinteiden kierrätyksen kokeiluohjelman lisärahoitus*

   Maa- ja metsätalousministeriö käynnisti kesäkuussa 2016 valtakunnallisen ravinteiden kierrätyksen edistämistä koskevan kokeiluohjelman. Kokeiluohjelman tarkoituksena oli edistää vesiensuojelua ja kiertotaloutta vauhdittamalla biomassojen ravinteiden tehokasta käsittelyä ja logistiikkaa, kierrätyslannoitevalmisteiden tuotekehitystä sekä korkean jalostusasteen tuotteiden syntyä. Kolmivuotinen kokeiluohjelma oli suunnattu ennen kaikkea pienille ja keskisuurille yrityksille. Ohjelman avulla käynnistettiin 8,2 milj. euron rahoituksella lähes 40 biomassojen käsittelyn, kierrätyslannoitteiden tuotannon tai vesienpuhdistuksen pilottia eri puolille Suomea.
   Sanna Marinin hallitus jatkoi ravinteiden kierrätyksen edistämisen tukemista yhteensä 6,5 milj. eurolla. Tästä allokoitiin kokeilurahoitukseen 5,1 milj. sisältäen 0,1 milj. euron varauksen ohjelman arviointiin. Jäljelle jääneellä 1,5 milj. eurolla rahoitettiin ravinteiden kierrätystä tukevat hankkeet maatalouden ravinnekierron ja energiatuotannon fasilitointiin, turkislannan kierrätykseen, ravinteiden kierrätyksen tilastoinnin parantamiseen sekä kierrätysteemojen edistämiseen maatalousalan oppilaitoksissa. Fasilitointihankkeeseen saatiin 600 000 euroa TEMltä.
   Vuosina 2020-2021 on kokeilurahoituksen kautta rahoitettu yhteensä 24 hanketta 4 milj. eurolla. Vuodelle 2022 oli alun perin suunnattu 1 milj. euroa. Toimijakentän kiinnostus rahoitusta kohtaan on ollut vilkasta ja ensivuodelle ehdotettu 1 milj. euron lisärahoitus mahdollistaa rahoituksen jatkumisen vielä ensi vuonna 2 milj. euron suuruisena.

3. *Biokaasun tuotannon kehittäminen*
   Biokaasulaitosten investointeja tuetaan CAPsta 50 % tuella.

   Kokeilurahoitusta seuraava vaihe on innovaatioiden käyttöönotto tuotannon osana. Biomassojen prosessointilaitteiden investointeihin on allokoitu vuosille 2020-2021 yhteensä 7.5 milj euroa momentilla 30.10.40; (HO 2019 kertaluonteinen) vuonna 2020 3,5 milj. euroa ja vuonna 2021 4 milj. euroa. Vuoden 2022 talousarviossa ei tälle ole osoitettu rahaa. Rahoituksen haku alkoi 2021 alusta valtioneuvoston asetuksen tultua hyväksytyksi (VNA 103/2020).

Ravinnekierrätyksen investointituella tuetaan maaseudun pienten ja keskisuurten yritysten investoinnit koneisiin, laitteisiin (ja rakennuksiin), joiden tarkoituksena on käsitellä lantaa tai biokaasulaitoksen rejektejä pitkälle jalostetuiksi lannoite- tai ravinnevalmisteiksi, joita on helppo siirtää ja varastoida. Ravinnekierrätyksen investointituki täydentää ravinnekierrätyksen kokeiluhankkeen puitteissa tehtävää kokeilu- ja kehitystyötä. Kokeiluhanke ja investointituki yhdessä edistävät biokaasu- ja ravinnekiertoalan ketjua ideoinnista ja tuotekehityksestä aina tuotantomittakaavan toimintaan saakka.

Vuoden 2021 ensimmäisessä lisätalousarvioesityksessä on esitetty tuettavien investointikohteiden laajentamista ravinnekiertoon ja hiilensidontaan. Laajentaminen olisi tarpeen sen vuoksi, että olisi mahdollista rahoittaa laajemmin kokeiluhankkeen puitteissa kehitettyjä uusia tekniikoita. Tällä ohjelmakaudella tähän mennessä on rahoitettu kaksi investointihanketta. Toinen rahoituksen saaneista hankkeista on Biolan Oy:n Euraan rakentama turpeettomien kasvualusta- ja kuivikemateriaalien tuotantolaitos. Laitoksessa on tarkoitus valmistaa kiertolannoitteita, kasvualustoja ja kuivikkeita yhdistämällä erilaisia biomassoja, kuten puuhierrettä, biokaasutuksen mädätysjäännöstä sekä broilerin- ja hevosenlantaa. Toinen rahoitettu hanke koskee Biopir Oy:n toteuttamaa putkistoa biokaasulaitoksen ja sikaloiden välille osana sikalietteen prosessoinnin palveluratkaisua.

Biokaasun ja lannan ravinnekiertokorvaus valmisteilla

Ravinnekiertokorvaus on hallitusohjelmaan ja kansallisen biokaasuohjelman toimenpiteisiin kirjattu tuki, jota on suunniteltu maksettavaksi biokaasulaitokseen vastaanotettujen, biokaasutettujen ja edelleen orgaanisiksi lannoitevalmisteiksi käsiteltyjen ravinnepitoisten lanta- tai kasvijätemateriaalien määrän perusteella. Tuen saaja olisi vastaanottava biokaasulaitos, ja tuki maksettaisiin joko vastaanotettujen massojen kuiva-ainetonnien tai ravinnesisällön perusteella. Suunnitellun tuen tavoitteena on edistää lannan ravinteiden kuljetusta pois alueilta, joilla niitä on liikaa. Näitä ovat esimerkiksi alueet, joilla on suuria kotieläinkeskittymiä. Tavoitteena on etsiä suunnitellulle tuelle käytännön toiminnan kannalta mahdollisimman tehokas ja käyttökelpoinen malli esimerkiksi rajauksien, tukitasojen ja tuen käytännön järjestelyjen suhteen. Valmistelua tehdään yhteistyössä mm. tutkijoiden, alan järjestöjen ja biokaasuyrittäjien kanssa.

Nyt voimassa olevissa maatalouden tai ilmasto-, ympäristö- ja energia-alan valtiontuen suuntaviivoista tai niihin perustuvista ryhmäpoikkeusasetuksista ei löytynyt sopivaa tukiperustaa tämän tyyppiselle tuelle, vaikka etsintää tehtiin viime vaiheessa yhdessä komission kanssa. Komission suosituksen perusteella aloitettiin keväällä 2021 valmistelemaan EU:n perussopimukseen perustuvaa notifikaatiota, vaikka tämän prosessin tiedettiin pahimmillaan kestäneen useita vuosia.

Loppukeväästä komissio asetti kommentoitavaksi luonnoksen **uusista EU:n ilmasto-, ympäristö- ja energia- alojen valtiontuen suuntaviivoista**, joiden käyttöönottoajankohdaksi komissio tavoittelee vuoden 2022 alkua. Lausunnolla olleeseen luonnokseen oli kirjattu kohta, johon Ravinnekiertokorvauksen kaltainen tuotantoperusteinen tuki todennäköisesti sopisi. Koska valtiontukisuuntaviivoihin perustuva kansallisen tuen notifikaatioprosessi olisi merkittävästi perussopimukseen perustuvaa nopeampi, on tuen valmistelua päätetty jatkaa suuntaviivaluonnoksen puitteissa ja tehdä valtiontukinotifikaatio heti, kun uudet suuntaviivat ovat käytössä. Samalla kuitenkin säilytettäisiin valmius tehdä perussopimuksen mukainen notifikaatio, jos lopulliset suuntaviivat eivät mahdollistaisikaan suunnitellun tuen hakemista.

Koska tuen valmistelu on kestänyt pitkään ja hallitus kiirehti viimeksi budjettiriihessä tuen käyttöönottoa, valmistellaan tuen käytännön toimeenpanoa jo säädösvalmistelu- ja notifikaatioprosessien rinnalla. Tavoitteena on se, että hallinnolla olisi valmius aloittaa tuen toimeenpano heti, kun notifikaatio sekä asiaa koskevat kansalliset säädökset on hyväksytty.

Jos asiaa koskeva valmistelu sekä notifikaatio ja säädösvalmistelu etenevät suunnitellulla tavalla, on hallituksella valmius esittää rahoituksen kohdentamista lisätalousarvion kautta

Lannan, biokaasurejektien sekä ja muiden biomassojen prosessointia siis kehitetään ravinteiden kierrätyksen kokeiluhankkeissa tuetaan prosessointijärjestelmien hankintaa (tämä on iso askel kohti uusien käytäntöjen leviämistä) ja biokaasulaitoksia tuetaan korotetulla investointituella. Mutta näihin ei olla esittämässä lisärahoitusta vuoden 2022 budjettiin.

4. Hallitusohjelman maatalouden vesienhallinta – kokonaisuus MMM:n osalta

Maaperän vesitalous ja hyvä kasvukunto parantavat viljelyominaisuuksia, satovarmuutta ja maatalouden sopeutumista muuttuviin luonnonolosuhteisiin. Maa- ja metsätalouden vesienhallintaa kehittämällä voidaan sekä parantaa maatalouden tuotanto-olosuhteita, että tehostaa vesiensuojelua sekä edistää luonnon monimuotoisuutta.

Osana toimenpidekokonaisuutta mm. tuotetaan tietoa luonnonmukaisista vesienhallintamenetelmistä ja edistetään niiden laajempaa käyttöönottoa maa- ja metsätalousalueilla, uudistetaan peruskuivatukseen suunnattu tuki-instrumentti osaksi maatalouden investointitukia, edistetään valuma-aluekohtaista vesienhallintaa kehitys- ja pilotointihankkeiden avulla, sekä parannetaan vesioikeudellisiin yhteisöihin liittyvä tietopohja. Nämä toimenpiteet edistävät valtakunnallisesti maa- ja metsätalouden vesienhallintaa ja luovat parempia edellytyksiä kokonaiskestävälle vesienhallinnalle pitkällä tähtäimellä.

Saaristomeren valuma-alueella on tällä hetkellä käynnissä HO:n vesienhallintakokonaisuuden kautta rahoitettu PUUJALKA-hanke, jonka tavoitteena on valuma-aluesuunnittelun ja puunkäytön avulla parantaa vesienhallintaa ja vesiensuojelua maa- ja metsätalousalueilla. Lisäksi Saaristomeren valuma-alueella pilotoidaan VARELY-vetoisesti maa- ja metsätalouden yhteistä vesienhallintahanketta, jonka tavoitteena on edistää sektorirajoja ylittävää yhteistyötä vesienhallinnan ja –suojelun edistämiseksi.

Vesienhallintakokonaisuuteen varatut määrärahat ovat kohdennettu momenteille 30.40.21 ja 30.40.31 alla olevan taulukon mukaisesti: Toimenpide toteutetaan osittain osana vesiensuojelun tehostamisohjelmaa yhteistyössä ympäristöministeriön kanssa.

Momentti	HO rahoitus 1000 €	2020	2021	2022	2023	Yhteensä
30.40.31	Tulvasuojelu ja peltojen vesienhallinta	500	1 000	1 000	-	2 500
30.40.21	Tulvasuojelu ja peltojen vesienhallinta	500	500	200	-	1 200
30.40.21	Vesiensuojelun tehostamisohjelma	3 000	-	-	-	3 000
	Yhteensä					6 700

5. Kipsi, rakennekalkki ja nollakuitu
   Kipsin levitys on YMn ohjelmoima, rakennekalkin tukimahdollisuuksia pohditaan ja nollakuitu on sisällytetty seuraavaan CAPin Orgaanisen aineen vastaanotto pellolle toimenpiteeseen.

6. Tästä eteenpäin

Saaristomeren poistamisesta hot spot aluelistalta on YMn johdolla valmisteilla tiekartta. Se valmistuu vuoden vaihteessa ka kollegat YMstä esittelevät sen.

Mitään nopeaa ihmeratkaisua ei Saaristomeren tilan parantamiseen varmasti ole olemassa. Kysymys on pitkäjänteisestä työstä, jonka tavoitteena on historiallisista syistä liian korkeiden peltojen fosforilukujen vähittäisestä alentamisesta sekä alueelle muodostuneiden isojen kotieläintuotantoyksiköiden lannan entistä parempi käsittely. Tärkeimpinä toimina ovat **kasvin tarpeista lähtevä lannoitus**, talviaikainen kasvipeitteisyys, kerääjäkasvit ja lannan prosessointi kierrätyslannoitevalmisteiksi, joita voidaan kuljettaa ja käyttää kustannustehokkaasti pelloilla, jotka tarvitsevat lisäravinteita ja orgaanista ainesta.